

RIKSADVOKATEN

Justis- og beredskapsdepartementet
Politiavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

DERES REF.:

VÅR REF.:

2015/00646-IWI +42

DATO:

29.01.16

STRAFFESAKSBEHANDLINGEN I POLITIET I 2015 – RIKSADVOKATENS BEMERKNINGER

I tråd med praksis har riksadvokaten gjennomgått hovedresultatene fra politiets straffesaksbehandling i 2015 og vurdert utviklingen. Vurderingen bygger på statistikk fra STRASAK. Innføringen av ny straffelov i 2015 har som kjent medført endringer i de ulike statistikkgrunnlagene for fjoråret, idet det er innført en del nye statistikkoder, og det ikke lenger skilles mellom forbrytelser og forseelser. Videre er enkelte sakskoder gruppert inn under andre sakskategorier enn tidligere år. "Simple bedragerier", som tidligere ble kategorisert som vinningslovbrudd, er etter innføringen av ny straffelov kategorisert som økonomilovbrudd, mens "trusler mot og forulemping av offentlig tjenestemann og andre utsatte grupper", som tidligere ble kategorisert under annet, nå er kategorisert inn under vold. Dette innebærer at det i en rekke sammenhenger er utfordrende å foreta sammenligninger med tidligere år. Vår gjennomgang av resultatene for 2015 vil i hovedsak knyttes til resultatene for landet som helhet og ulike sakskategorier og i mindre grad til spesifikke sakskoder.

1. Saksmengde

1.1) Antall anmeldelser

Det er totalt, for landet som helhet (JUS 068) registrert 352 238 anmeldelser/lovbrudd i 2015 (12 727 undersøkelsessaker er ikke inkluderte). Dette er en reduksjon sammenlignet med 2014 hvor det totalt for landet som helhet, ble registrert 372 931 anmeldelser (12 136 undersøkelsessaker er ikke inkludert). Reduksjonen er på 20 693 saker eller 5,5 %. Det ble konstatert en reduksjon i antall anmeldelser i 2011 sammenlignet med foregående år på 22 750 saker, mens det i 2012 ble registrert en økning. I perioden 2013-2015 er det igjen en nedgang, jf. tabell 1 som viser utviklingen i antall registrerte anmeldelser totalt for landet som helhet i perioden 2011 til 2015. Som tabellen viser er reduksjonen større i antall saker 2015 enn i de to foregående årene.

Tabell 1. Antall registrerte anmeldelser for landet som helhet 2011-2015 (JUS 068)

	2011	2012	2013	2014	2015
Antall registrerte anmeldelser for landet som helhet (undersøk. saker er ikke inkl.)	381 764	394 603	389 606	372 931	352 238
Diff. i antall saker (sammenlignet med foregående år)	-22 750	+12 839	- 4 997	- 16 675	- 20 693

Når det gjelder utviklingen innen de ulike kriminalitetskategoriene er denne noe varierende, jf. tabell 2 nedenfor som viser en oversikt over antall registrerte anmeldelser for landet som helhet, innen de ulike kategoriene i 2014 og 2015.

Tabell 2. Antall registrerte anmeldelser innen ulike sakskategorier, for landet som helhet, 2014-2015 (JUS 068)

Sakskategori	2014	2015	Diff. (antall saker)	Diff. (i %)
Økonomi	7 719	10 759	+3 040	+39,4 %
Vinning	156 197	137 129	-19 068	-19,0 %
Vold	26 669	28 388	+1 719	+6,4 %
Sedelighet	4 779	5704	+925	+19,0 %
Narkotika	48 067	44 708	-3 359	-6,9 %
Skadeverk	17 408	17 001	-407	-2,3 %
Miljø	2 204	2 300	+96	+4,3 %
Arbeidsmiljø	866	860	-6	-1,4 %
Trafikk	59 850	57 872	-1 978	-3,3 %
Annet	49 122	47 517	-1 605	3,2 %

Sammenlignet med 2014 ses en vesentlig reduksjon i antall registrerte anmeldelser innen kategorien vinning. Nedgangen er på hele 19,0 % eller 19 068 saker. En del av nedgangen skyldes endringer i kategoriseringen av ulike lovbrudd i statistikken for 2015. Som nevnt foran ble *"simple bedrageri"* tidligere kategorisert som vinningslovbrudd, men er etter innføring av ny straffelov kategorisert inn under sakskategorien økonomi. Det registres imidlertid endringer innen flere av sakskodene innen kategorien vinning. En særlig stor nedgang ses innen sakskoden *"grovt tyveri fra person på offentlig sted"*. Også i 2014 ble det registrert en nedgang innen denne sakskoden. En stor andel av grove tyveri på offentlig sted har erfaringsmessig funnet sted i Oslo politidistrikt. Den positive reduksjonen som er registrert de siste årene, antas i stor grad å kunne tilskrives politidistriktets prioritering av disse sakene bl.a. gjennom en egen gruppe som har hovedansvaret med å bekjempe denne sakstypen. Noe av nedgangen i sakskoden *"grovt tyveri fra person på offentlig sted"* i 2015 antas også å ha sin årsak i endret statistikkgrunnlag, da statistikkgruppen tidligere omfattet *flere gjerningsalternativer*. Etter innføringen av den nye straffeloven vil en del anmeldelser for tyveri fra person på offentlig sted ikke lenger bedømmes som grovt tyveri. Vinning er den største av sakskategoriene, og utgjorde 39 % av de registrerte anmeldelsene i 2015.

Kategorien narkotika er redusert med på 6,9 % eller 3 359 saker og utgjør 13 % av de registrerte anmeldelsene i 2015. Reduksjonen synes i særlig grad å være relatert til mindre alvorlige overtredelser. Det ses en økning i de alvorlige narkotikasakene når man ser sakskodene; *"gml straffelov § 162 3 ledd og grove narkotikaovertrædelse, betydelig mengde"* i

sammenheng. Narkotikakriminalitet avdekkes i hovedsak av politi og tollvesen. Antall anmeldelser vil derfor langt på vei avspeile etatenes aktivitetsnivå og prioriteringer. I riksadvokatens mål- og prioriteringsskriv for 2015 er det uttalt at grove narkotikaforhold skal gis nødvendig prioritering. En økning i de alvorlige sakene antas å skyldes økt innsats for å avdekke denne sakstypen og er således tilsiktet og positivt.

Innen kategorien økonomi ses i motsetning til nevnte kategorier en økning på 39,4 % eller 3 040 saker. Dette antas i vesentlig grad å skyldes endringer i statistikkgrunnlaget da det i særlig grad er sakskoden "*simple bedrageri*" som viser en økning. Som nevnt ble "*simple bedragerier*" tidligere kategorisert som vinningslovbrudd, mens de etter innføringen av ny straffelov kategoriseres som økonomilovbrudd.

Kategorien vold har økt med 6,4 % eller 1 719 saker. Økningen synes her i noen grad å være relatert til flere anmeldelser innen sakskodene for "*mishandling i familieforhold*". Det har vært ønskelig med økt oppmerksomhet fra politiets side mot denne typen kriminalitet, og også en større grad av anmeldelser, da man har lagt til grunn at det her er forholdsvis store "mørketall". Videre antas noe av økningen også innen denne sakskategorien å ha sammenheng med endringer i statistikkgrunnlaget. "*Trusler mot og forulemping av offentlig tjenestemann og andre særskilte utsatte yrkesgrupper*" var som nevnt tidligere kategorisert inn under "annet", men er etter innføringen av ny straffelov kategorisert som voldslovbrudd. Vold generelt, og vold i nære relasjoner spesielt, utgjør et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem, og riksadvokaten har i mål- og prioriteringsrundskrivet for 2015 understreket at dette er prioriterte saker som det er ønskelig har en høy oppklaring. Sakskategorien vold utgjør 8 % av de registrerte lovbruddene i 2105.

Sedelighet har økt med 19,0 % eller 925 saker. Den sakskoden som her viser en markant økning er "*seksuell handling med barn under 16 år*". Det antas at tilbøyeligheten til å anmelde seksuallovbrudd er voksende etter at media har hatt økt oppmerksomhet mot denne sakstypen og flere aktører har bedret sin innsats for å avdekke og anmelde seksuelle overgrep mot barn. En økning i antall anmeldelser på dette området, hvor det antas å være store "mørketall", kan derfor være positivt. Kategorien sedelighet utgjør 2 % av de registrerte anmeldelsene i 2015.

Ser man nærmere på utviklingen i de enkelte politidistriktene har 19 av distriktene en reduksjon i totalt antall registrerte anmeldelser i 2015 sammenlignet med 2014 (JUS 069). Størst prosentvis nedgang har Hordaland politidistrikt, hvor det er en nedgang på 12,3 % eller 3 599 saker. Oslo politidistrikt har en nedgang på 8,4 % eller 6 278 saker, mens Sør-Trøndelag politidistrikt har en nedgang på 7,8 % eller 1 487 saker. I Rogaland politidistrikt er nedgangen 7,4 % eller 1 805 saker. Blant politidistriktene med en økning i antall registrerte anmeldelser i 2015, har Romerike den største økningen. Økningen er på 919 saker eller 4,6 %. Follo politidistrikt har en økning på 504 saker eller 5,0 %.

1.2) Antall påtaleavgjørelser

Det ble totalt for landet som helhet påtaleavgjort 360 976 saker i 2015 (JUS 319). Dette er en nedgang på 22 099 saker eller 5,7 % sammenlignet med 2014, da det totalt for landet som helhet, ble påtaleavgjort 383 075 saker. Tendensen til nedgang i antall påtaleavgjorte saker, som man har registrert de senere år, er således videreført i 2015. Nedgangen i 2015 er mer markant enn i de foregående årene. Endringen fra 2013 til 2014 utgjorde til sammenligning kun 7 072 saker eller 1,8 %, jf. tabell 3 som viser antall påtaleavgjorte saker for landet som helhet og endringer i antall saker sammenlignet med foregående år for perioden 2011-2015.

Tabell 3. Antall påtaleavgjørelser for landet som helhet 2011-2015 (JUS 319)

	2011	2012	2013	2014	2015
Totalt antall påtaleavgjørelser	399 519	395 753	391 147	383 075	360 976
Endring fra foregående år	-10 287	-3 766	-4 606	-7 072	-22 099

Sammenligner man antall påtaleavgjørelser for landet som helhet i 2015 med 2011 er det en reduksjon i antall påtaleavgjørelser på hele 38 543 saker eller 9,6 %. Reduksjonen i antall påtaleavgjørelses må ses i sammenheng med at det i perioden har vært en nedgang i antall registrerte anmeldelser, jf. punkt 1.1, men er likevel verdt å merke seg.

Ser man på antall påtaleavgjørelser innen de ulike sakskategoriene, er det flest avgjørelser innen kategoriene vinning, trafikk og narkotika. Vinning, som er den klart største av sakskategoriene, har hatt den største nedgangen i antall påtaleavgjorte saker sammenlignet med 2014. Det er her en nedgang på 18 600 saker eller 11,5 %. Vinningssaken utgjorde for landet som helhet 42 % av de påtaleavgjorte sakene i 2014, mens de i 2015 utgjorde 39 %, jf. tabell 4 nedenfor som viser antallet påtaleavgjorte saker innen de ulike sakskategoriene og deres forholdsmessige andel av de påtaleavgjorte sakene. Nedgangen i antall påtaleavgjorte vinningssaker antas å ha sammenheng med at det både i 2015 og foregående år har vært en forholdsvis stor nedgang i antall registrerte anmeldelser innen denne sakskategorien. Noe av nedgangen kan også skyldes at det, som nevnt foran, har skjedd endringer i statistikkgrunnlaget, da "simple bedrageri" ikke lenger tilordnes denne kategorien.

Tabell 4. Antall påtaleavgjørelser innen ulike sakskategorier for landet som helhet 2014 -2015

Sakskategori	2014		2015	
	Antall saker	% (andel av de påtaleavgjorte sakene)	Antall saker	% andel av de påtaleavgjorte sakene
Økonomi	7 690	2,5 %	9 982	2 %
Vinning	160 968	42 %	142 360	39 %
Vold	27 271	7 %	27 406	8 %
Sedelighet	4 963	1 %	5 261	1 %
Narkotika	50 649	13 %	47 805	13 %
Skadeverk	17 875	5 %	17 201	5 %
Miljø	2 256	1 %	2 296	1 %
Arbeidsmiljø	887	0 %	847	0 %
Trafikk	61 048	16 %	59 409	17 %
Annet	49 507	13 %	48 412	13 %
Totalt	383 075		360 979	

I de fleste politidistriktene registreres en nedgang i antall påtaleavgjørelser i 2015 sammenlignet med 2014 (JUS 310). Distriktene med størst reduksjon i antall påtaleavgjorte saker er Oslo, Hordaland og Sør-Trøndelag. I Oslo politidistrikt er det en reduksjon på ca. 7 800 saker eller ca. 10 %. Oslo politidistrikt hadde også i 2014 en kraftig nedgang i antall påtaleavgjorte saker sammenlignet med foregående år. Nedgangen utgjorde da ca. 11 212 saker sammenlignet med 2013. Hordaland politidistrikt har i 2015 en reduksjon på ca. 5 600 saker eller 16 %, mens den i Sør-Trøndelag politidistrikt er på ca. 2 200 saker eller ca. 10 %.

Romerike politidistrikt har, i motsetning til de foran nevnte distriktene, en økning i antall påtaleavgjørelser i 2015 sammenlignet med 2014. Økningen er på ca. 2 600 saker eller ca. 13 %. Siden distriktet har hatt en økning i antall registrerte anmeldelser i 2015, og hatt utfordringer knyttet til store restanser i straffesaksporteføljen og en krevende etterforskingssak, er det positivt at distriktet nå kan vise til økt produksjon. Også Follo politidistrikt har en økning i antall påtaleavgjorte saker i 2015 sammenlignet med 2014. Økningen er her på 1 138 saker eller ca. 11 %.

Antall påtaleavgjørelser er i 2015 større enn antall registrerte forbrytelser i 2015. Over tid og gitt samme ressurstilgang til straffesaksarbeidet burde dette gi en merkbar reduksjon i antall restanser, jf. nærmere, punkt 4.

2. Oppklarte saker

2.1) Antall oppklarte saker

Totalt er 182 869 av de 360 979 påtaleavgjorte sakene i 2015 *oppklart* (JUS 319). I 2014 var 188 453 av de 383 075 påtaleavgjorte sakene oppklart. Antallet oppklarte saker er dermed redusert, noe som må ses i sammenheng med at det totale antallet påtaleavgjørelser har gått ned i perioden. Tabell 5 viser en oversikt over totalt antall oppklarte saker for landet som helhet i perioden 2011-2015. Med unntak av 2014, hvor antall oppklarte saker økte sammenlignet med foregående år, har det vært en reduksjon i antall oppklarte saker. Sammenlignes antall oppklarte saker i 2015 med 2011 ses en reduksjon på 8 399 saker.

Tabell 5. Antall oppklarte saker totalt for landet som helhet, 2011-2015(JUS 319)

Oppklarte saker	2011	2012	2013	2014	2015
Landet som helhet	191 258	186 390	185 891	188 453	182 869

Tabell 6 nedenfor viser fordeling av de oppklarte sakene på ulike sakskategorier. (Tallene for 2013 og 2014 er hentet fra STRASAK JUS 319 for de respektive årene og er ikke korrigerende for de endringer som er gjort i inndelingen for kategoriene i 2015. Tallene er således ikke direkte sammenlignbare med 2015, men endringene antas ikke mer omfattende enn at det er mulig å se tendenser i utviklingen.) Den største endringen i *antall oppklarte* saker ses innen kategorien vinning som i 2015 er redusert med 3 047 saker sammenlignet med 2014.

Narkotika er i samme periode redusert med 2 516 saker. Utviklingen antas å ha sammenheng med at antall anmeldelser i begge de nevnte kategoriene har gått ned i de senere år. Videre er "simple bedragerier" som tidligere nevnt etter innføringen av ny straffelov, kategorisert som økonomi og ikke under vinning. Dette kan forklare noe av endringen innen kategorien vinning, men kun i begrenset grad da endringen bare har hatt effekt fra og med 3. tertial 2015.

Tabell 6. Antall oppklarte saker innen ulike sakskategorier for landet som helhet 2013-2015 (JUS 319)

Sakskategori	2013	2014	2015
Økonomi	5 829	5 036	5 380
Vinning	34 377	34 104	31 057
Vold	14 438	14 683	14 885
Sedelighet	2 602	2 868	3 097

Narkotika	41 899	42 136	39 620
Skadeverk	3 756	3 624	3 413
Miljø	1 078	1 216	1 161
Arbeidsmiljø	275	344	301
Trafikk	47 832	49 535	49 047
Annen	33 808	34 907	34 394
Sum	185 891	188 453	182 869

2.2) Oppklaringsprosent

Den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten¹ totalt for landet som helhet er 53,8 % i 2015 mot 52,8 % i 2014 (JUS 319). Det har fra og med 2013 vært en positiv utvikling i den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten totalt for landet som helhet, jf. tabell 7 som viser utviklingen fra 2011. (Statistikkgrunnlaget omfatter både "gamle forseelser og forbrytelser".)

Tabell 7. Gjennomsnittlig oppklaringsprosent totalt for landet som helhet 2011-2015

Oppklaringsprosent	2011	2012	2013	2014	2015
Totalt for landet som helhet	50,7 %	49,8 %	50,4 %	52,1 %	53,8 %

Holder man narkotikasakene utenfor var gjennomsnittlig oppklaringsprosent i 2015 48,9 % mot 46,9 % i 2014 (JUS 317).

Oppklaringsprosenten varierer naturlig nok mellom de ulike kriminalitetskategoriene, jf. tabell 8 som viser gjennomsnittlig oppklaringsprosenten for de ulike sakskategorier.

Tabell 8. Oppklaringsprosent for ulike sakskategorier for landet som helhet 2014-2015 (JUS 319)

Sakskategori	2013	2014	2015
Økonomi	74,7 %	72,5 %	62,0 %
Vinning	21,4 %	22,9 %	24,1 %
Vold	55,8 %	55,8 %	56,7 %
Sedelighet	60,2 %	60,4 %	61,8 %
Narkotika	85,3 %	84,1 %	83,7 %
Skadeverk	20,7 %	20,8 %	20,4 %
Miljø	49,3 %	55,9 %	53,2 %
Arbeidsmiljø	69,2 %	68,1 %	67,6 %
Trafikk	84,7 %	83,0 %	84,4 %
Annen	77,0 %	76,5 %	77,3 %
Gjennomsnitt	50,4 %	52,1 %	53,8 %

Tallene for 2013-14 er oppgitt av POD som har foretatt en manuell utregning, da STRASAK ikke har direkte sammenlignbar statistikk for 2013 14 på grunn av endringer i statistikkgrunnlagene.

Oppklaringsprosenten for kategorien vinning er fortsatt lav med 24,1 %, selv om det registreres en forbedring sammenlignet med 2014 hvor den var 22,9 %.

¹ Det er ikke bare saker som får en positiv påtaleavgjørelse (siktelse med forslag til ståtalsdom, tiltale, forelegg, overføring til konfliktråd eller påtaleumlatelse) som regnes som oppklarte, men også en del avgjørelser som innebærer at den strafferettslige forfølgning henlegges. I tillegg er det flere avgjørelseskoder i Strask som holdes utenfor ved beregning av oppklaringsprosenten. Eksempler er henleggelse begrunnet i at det ikke er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold, henleggelse fordi anmeldelsen vurderes å være åpenbart grunnløs og henleggelse fordi det anmeldte forhold er vurdert ikke å være straffbart (ikke rammes av noen straffbestemmelse).

Oppklaringsprosenten for kategorien vold er 56,7 % i 2015, noe som er en liten forbedring fra 2014 hvor den var 55,8 %. Etter riksadvokatens syn er det fortsatt ønskelig at det tilstrebes en høyere oppklaringsprosent innen denne prioriterte sakstypen.

Når det gjelder kategorien økonomi ses en kraftig nedgang i oppklaringsprosenten. Dette kan i noen grad skyldes omleggingen av statistikkgrunnlaget. Som nevnt blir "*simple bedragerier*" nå innordnet denne kategorien, og dette er en sakskode som erfaringsmessig har hatt en lav oppklaringsprosent.

Oppklaringsprosenten er relativ høy for narkotika og trafikk. Dette er i tråd med tidligere års erfaringer.

Den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten påvirkes av saksporteføljens sammensetning. Vinningsforbrytelsenes andel av de påtaleavgjorte sakene er 39 % i 2015. Dett er noe lavere enn i 2014 hvor de utgjorde 42 %. Samtidig har trafikksakenes andel steget fra 16 % i 2014 til 17 % i 2015. Begge disse kategoriene, som omfatter et betydelig antall saker og dermed en forholdsmessig stor andel av de påtaleavgjorte sakene, påvirker den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten. At vinningssakene er redusert, samtidig som oppklaringsprosenten for kategorien har økt, antas i stor grad å kunne forklare stigningen i den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten i 2015.

Oppklaringsprosenten varierer ikke bare mellom de ulike kriminalitetstypene, men også mellom politidistriktene. Oslo har den laveste gjennomsnittlige oppklaringsprosenten med 38,9 %, mens Øst-Finnmark har hele 70,9 %. Siden oppklaringsprosenten i stor grad påvirkes av det enkelte politidistrikts saksportefølge, må det påregnes en viss variasjon i distriktenes resultater.

2.3) Fordeling av positive påtaleavgjørelser på ulike påtalevedtak

Bortsett fra en økning i antall saker til konfliktråd, registreres en viss reduksjon i de øvrige positive påtalevedtakene i 2015 sammenlignet med 2014 (JUS 322). Den prosentvise fordeling av de ulike avgjørelsene er imidlertid tilnærmet lik i de to årene, jf. tabell 9.

Tabell 9. Påtaleavgjorte forhold fordelt på positive påtaleavgjørelser landet som helhet 2014–2015 (JUS 322)

Påtaleavgjørelser	2014		2015	
	Antall	% andel	Antall	% andel
Forelegg	78 195	45 %	76 270	45 %
Siktelser (tilståelsesdom)	30 803	18 %	28 700	17 %
Tiltalebeslutning	52 126	30 %	51 462	31 %
Påtaleunnlattelse	8 322	5 %	7 931	5 %
Konfliktråd	3 370	2 %	3 695	2 %

I 2015 ble 68 834 forhold avgjort ved dom, hvorav 4 979 eller 6,7 % endte med frifinnelse (JUS 373). I 2014 var frifinnelsesprosenten 6,0 %. Frifinnelsesprosenten er høyest innen kategoriene miljø og arbeidsmiljø hvor den i 2015 var henholdsvis 22,1 % og 22,2 %.

2.4) Kapasitetshenleggelser

I 2015 er det totalt for landet som helhet henlagt 17 200 saker på grunn av manglende kapasitet eller prosessøkonomisk påtaleunntatelse mot 20 358 saker i 2014 (JUS 252). Det er fortsatt for mange kapasitetshenleggelser.

3. Saksbehandlingstid

3.1 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for påtaleavgjorte saker totalt for landet som helhet er 73 dager i 2015, mens den for *oppklarte saker* er 95 dager (JUS 319). Dette er en forbedring sammenlignet med 2014 hvor den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for påtaleavgjorte saker var 77 dager, mens den for *oppklarte saker* var 102, jf. tabell 10 nedenfor viser gjennomsnittlig saksbehandlingstid for landet som helhet i perioden 2011-2015.

Tabell 10. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid, for landet som helhet 2011-2015

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid	2011	2012	2013	2014	2015
Totalt	80	69	72	77	73
Oppklart	100	92	97	102	95

Tabell 11 nedenfor viser gjennomsnittlig saksbehandlingstid innen de ulike sakskategoriene i 2015 (Det er ikke tilgjengelig sammenlignbar statistikk fra tidligere år på grunn av foran nevnte endringer i statistikkgrunnlagene i 2015.)

Tabell 11. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid ulike sakskategorier for landet som helhet 2015

Sakskategori	2015	
	Totalt for alle saker	Oppklarte saker
Økonomi	148	177
Vinning	45	96
Vold	118	119
Sedelighet	171	165
Narkotika	104	105
Skadeverk	44	108
Miljø	111	127
Arbeidsmiljø	166	236
Trafikk	73	74
Annen	82	80
Sum	73	96

Som tabellen viser varierer saksbehandlingstiden fra kriminalitetstype til kriminalitetstype. Dette har sammenheng med bevisituasjonen i de enkelte sakene og muligheten for å innhente informasjon. Økonomisakene tar tradisjonelt lang tid. Resultatet er her 177 dager for oppklarte saker i 2015. Vinning har en saksbehandlingstid på 96 dager for oppklarte saker, mens vold har 119 dager. Trafikk har den korteste saksbehandlingstiden med 74 dager for oppklarte saker. Dette henger sammen med at et stort antall av trafikksakene har sitt utspring i politiets egne kontroller og overtredelsene i det vesentligste kan bevises med dette som bakgrunn. Som oppklaringsprosenten påvirkes den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden av

saksporteføljens sammensetning. Trafikk og vinning er sakskategorier med et stort antall saker og den relativt korte saksbehandlingstiden innen disse kategoriene bidrar til "å trekke ned" den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden. Restansesituasjonen er en annen faktor som påvirker saksbehandlingstiden, jf. nærmere punkt 4.

Også når det gjelder saksbehandlingstiden er der store variasjoner mellom politidistriktene. 12 av politidistriktene har en kortere gjennomsnittlig saksbehandlingstid enn landsgjennomsnittet. Den korteste saksbehandlingstiden har Troms politidistrikt med 73 dager for oppklarte saker, mens Vestoppland politidistrikt har den lengste med 127 dager.

3.2. Fristsaker - vold

I saker som gjelder legemsfornærmelse med skadefølge og legemsbeskadigelse skal saksbehandlingstiden for oppklarte saker ikke overstige 90 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskingen eller andre omstendigheter gjør det nødvendig.

I 2015 avgjorde politiet totalt 3 307 voldssaker med frist, hvorav 1 632, eller 49,3 %² ble oppklart (JUS 605). Dette er en liten nedgang sammenlignet med 2014 hvor det ble påtaleavgjort 3 772 saker hvorav 1 846 saker eller 59,6 % ble oppklart. Dette gir en nedgang på 465 påtaleavgjorte voldssaker eller 12,3 %. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for oppklarte voldssaker er for landet som helhet 97 dager i 2015. Resultatet er dermed noe over den sentralt fastsatte fristen på 90 dager, men noe lavere enn i 2014 da saksbehandlingstiden var 104 dager for oppklarte saker.

Resultatene varierer også på dette området fra distrikt til distrikt. 15 av distriktene har ikke overholdt fristen 90 dager. Lengst saksbehandlingstid har Sør-Trøndelag politidistrikt med 151 dager, mens Troms politidistrikt har lavest med 65 dager.

3.3. Fristsaker – gjerningspersoner under 18 år.

I saker mot personer som er under 18 år på gjerningstiden, skal spørsmålet om tiltale avgjøres innen seks uker (42 dager) etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken, med mindre hensynet til etterforskingen eller andre særlige grunner gjør det nødvendig å bruke mer tid.

Totalt avgjorde politiet 12 370 forhold hvor gjerningsmannen var under 18 år i 2015 (JUS 613) mot 13 822 forhold i 2014. Dette er 1 452 færre avgjørelser enn i 2013. Siden 2008, hvor antall saker var 25 818, har det vært en jevn og betydelig nedgang i antall ungdomssaker. Dette er gledelig. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte ungdomssaker er for landet som helhet 33 dager i 2015, mot 36 dager i 2014. Teller man med ikke oppklarte saker er resultatet 37 dager i 2015 mot 40 dager i 2014. Resultatene er som tidligere år, godt under den fastsatte fristen på 42 dager. Det er kun 2 av distriktene som ikke har overholdt fristen i 2015, men også disse lå tett opp mot fristen med henholdsvis 46 og 43 dager i gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

4. Volum og restanser

4.1 Beholdning totalt

Antall saker under behandling og deres sammensetning gir viktig informasjon om løpende arbeidsmengde innen straffesakskjeden, "liggetid" og hvilken saksbehandlingstid som kan

² Jf. fotnote 1

forventes fremover. Få restanser og særlig få gamle restanser er en forutsetning for å nå målet om kort saksbehandlingstid.

For landet som helhet er det ved utgangen av 2015 totalt en beholdning på 161 827 ikke rettskraftige saker mot 165 432 ved utgangen av 2014 (JUS 089). Dette gir en reduksjon på 3 605 saker. Ved utgangen av 2015 er 73 244 av sakene ikke påtaleavgjort, mens det ved utgang av 2014 var 79 123 ikke var påtaleavgjorte saker. Dette gir en reduksjon på 5 880 ikke påtaleavgjorte saker. Selv om det er påtaleavgjort færre saker i 2015 enn i 2014 registreres det en reduksjon i beholdningen av saker under arbeid. Dette antas å ha sammenheng med at det i perioden har vært en nedgang i antall registrerte anmeldelser. Som det fremgår av tabell 1 er det registrert totalt 20 693 færre saker i 2015 sammenlignet med 2014, mens det i 2014 ble registrert 16 675 færre saker enn i 2013.

4.2 Restanser

For 2015 er følgende resultatkrav for restanser fastsatt i Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev til Politidirektoratet:

- *antall ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 12 måneder skal ikke overskride 7000 saker*
- *antall ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 3 måneder skal ikke overskride 35 000 saker*
- *antall påtaleavgjorte ikke rettskraftige saker skal reduseres*

Ved utgangen av 2015 er det totalt for landet som helhet 37 415 ikke påtalebehandlede saker eldre enn 3 måneder, hvorav 7 911 er eldre enn 12 måneder. Ved utgangen av 2014 var antallet ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 3 måneder 40 780, hvorav 8 171 var eldre enn 12 måneder. Beholdningen av ikke påtalebehandlede saker eldre enn 3 måneder er således redusert med 8,3 % sammenlignet med 2014, mens beholdningen av ikke påtalebehandlede saker eldre enn 12 måneder er redusert med 3 prosent. Det har således vært en positiv reduksjon i de sakene resultatmålene er knyttet til, men som det fremgår er ikke målene nådd fullt ut.

5. Inndragning

Det har i de senere år vært et mål å sikre økt inndragning for å frata gjerningspersonene utbytte fra straffbare handlinger. Riksadvokaten har i sine årlige mål – og prioriteringsrundskriv understreket at det er et kriminalpolitisk mål at straffbare handlinger ikke skal lønne seg. Gjerningspersonen må derfor fratas utbytte av slike handlinger, og inndragning er sentralt i bekjempelsen av alle former for profittbasert kriminalitet og hvitvasking.

Det foreligger ikke statistikk som viser hvor ofte det legges ned påstand om utbytte av vinning. Strasak JUS625 teller bare antall rettskraftige inndragningskrav for det enkelte år, både for vinning etter straffeloven § 34 og utvidet inndragning av utbytte etter § 34 a (samt gjenstandsinndragning). I og med at rettskraft inntreffer lenge etter at politiet har avsluttet etterforskningen og truffet påtaleavgjørelse, vil statistikken i mindre grad reflektere politiets innsats det aktuelle år, men heller det (eller de) foregående år.

Antall rettskraftige inndragningskrav var totalt 7 341 i 2015 mot 8 059 i 2014 (JUS 625). Det ble inndratt totalt beløp NOK 277 660 609 i 2015 mot NOK 195 155 664 i 2014. Til tross for

at antall inndragningskrav er noe redusert, er det inndratt betydelig større verdier totalt sett i 2015 enn i 2014. Inndragningsbeløpene kan imidlertid variere sterkt fra sak til sak og resultatet i enkeltsaker kan i stor grad påvirke totalbeløpet fra år til år. (Tilgjengelig statistikk (JUS 625) viser summen av registrert beløp, for totalt antall inndragning, men kun de hvor valuta er satt til NOK.)

6. Oppsummering av resultatene

Gjennomsnittlig oppklaringsprosenten totalt for landet som helhet er 53,8 % i 2015. Dette er en fremgang fra 2014 hvor den var 52,8 %.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for *oppklarte saker* totalt for landet som helhet er 73 dager i 2015. Dette er noe lavere enn i 2014 hvor den var 77 dager.

Saksbehandlingstiden for *oppklarte voldssaker* med frist, er for landet som helhet 97 dager i 2015 mot 104 dager i 2014. Resultatet er dermed noe over den sentralt fastsatte fristen på 90 dager.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for *oppklarte saker*, med gjerningspersoner under 18 år, er for landet som helhet 33 dager i 2015, mot 36 dager i 2014. Dette er noe under den sentralt fastsatte fristen på 42 dager.

Restansene dvs. ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 3 og 12 måneder, er noe redusert sammenlignet med 2014. Dette er positivt, men sett hen til den reduksjon som er registrert i antall anmeldte saker de senere år kunne man ha forventet en noe større nedgang.

Antall rettskraftige inndragningskrav er noe redusert, men det er en markant økning i inndratt beløp (NOK).

7. Riksadvokatens vurderinger

Straffesaksbehandlingens hovedmål er å bidra til redusert kriminalitet. Grunnleggende forutsetninger for å oppnå en slik effekt er at straffbare forhold blir avdekket og oppklart, slik at gjerningspersonene kan straffeforfølges og ilegges adekvate reaksjoner. Likeledes må straffesaksbehandlingen være troverdig og inngi tillit i samfunnet. Dette skapes bl.a. gjennom legitime avgjørelser som ivaretar rettsikkerhet og objektivitet, og en saksbehandling preget av samvittighetsfull og grundig innsats. Det er likeledes en grunnleggende forutsetning at saksbehandlingen er effektiv og holder høy kvalitet. De fastsatte målene for straffesaksbehandlingen har i 2015 vært høy kvalitet, høy oppklaring, kort saksbehandlingstid og adekvate reaksjoner, jf. riksadvokatens mål- og prioriteringsskriv for straffesaksbehandlingen i 2015.

Som det fremgår av våre merknader til politiets straffesaksbehandling i punkt 1-6 er det flere positive trekk ved utviklingen i 2015. Dette gjelder særlig den fortsatte nedgangen i anmeldt kriminalitet. Det er videre positivt at oppklaringsprosenten har fortsatt å stige. Som vist i punkt 2 varierer imidlertid oppklaringsprosenten mellom de ulike kriminalitetstypene, og den er etter vår vurdering fortsatt for lav innen noen av kategoriene, som vold og vinning. Som anført i riksadvokatens mål og prioriteringsskriv for straffesaksbehandlingen for 2015 er også oppklaring av vinningskriminalitet viktig, blant annet fordi politiets evne til å avdekke og irettføre slik kriminalitet har stor preventiv effekt. Svake resultater på dette området - som er

en type kriminalitet som folk flest rammes av - vil også over tid svekke befolkningens tillit til politiet og den alminnelige trygghetsfølelsen i samfunnet. Politiet må derfor ikke tape av syne hvor viktig det er at også mindre, og tilsynelatende hverdagslige lovbrudd, blir etterforsket og oppklart. Vold generelt, og kanskje særlig vold i nære relasjoner, innebærer et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem. Riksadvokaten har derfor over år understreket viktigheten av å prioritere disse sakene. Det er av stor preventiv betydning at denne typen kriminalitet avdekkes og oppklares. At sakene skal prioriteres innebærer at sakene skal gis forrang ved knapphet på ressurser og at innsatsen må styres slik at det oppnås høy oppklaring.

At restansene viser en fortsatt nedgang er likeledes positivt. Sett hen til at det i flere år har vært en nedgang i antall registrerte anmeldelser kunne man imidlertid ha forventet en noe større nedgang.

Saksbehandlingstiden er i 2015 noe redusert. Dette er positivt, men det registreres at den fortsatt er høy innen flere av sakskategoriene. Det følger av straffeprosessloven at etterforskningen skal gjennomføres så raskt som mulig. En sendreiktig saksbehandling er belastende for de involverte og medfører ofte også en ineffektiv ressursbruk. Samtidig kan unødig lang saksbehandlingstid medføre straffereduksjoner slik at reaksjonene i mindre grad blir adekvate. Det er derfor viktig at politiet fortsatt jobber målrettet for å nedarbeide gamle restanser og at man i nye saker, allerede fra initialfasen, målretter og styrer etterforskningen for å gjøre denne så effektiv som mulig. Unødig liggetid og nye restanser må søkes unngått gjennom aktiv porteføljestyling, god organisering av straffesaksarbeidet i politidistriktene og tilfredsstillende ressurstilgang. Det må særlig tilstrebes kort saksbehandlingstid i de sentralt prioriterte sakene og i saker med varetekt og særreaksjoner, jf. riksadvokaten mål- og prioriteringsskriv for 2015. Hensynet til de fornærmede tilsier at man tilstreber særlig rask saksbehandling i volds- og seksuallovbruddssakene, mens det i vinningssaker, begått av gjengangere, er avgjørende med kort saksbehandlingstid for å redusere gjentakelsesfaren.

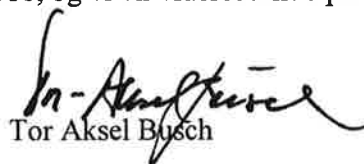
Det er et kriminalpolitisk mål at straffbare handlinger ikke skal lønne seg. Regjeringen, med Stortingets tilslutning, har i sentrale styringsdokumenter år etter år har stilt forventninger til politiet om økt bruk av inndragning av utbytte. Det er derfor positivt at verdien av inndratte beløp har steget i 2015.

Våre merknader i punkt 1-6 sier i liten grad noe om politiets innsats mot den organiserte kriminaliteten, heller ikke kvaliteten av det arbeidet som er utført. Vi vil komme tilbake til utviklingen innen organisert- og økonomisk kriminalitet i embedets årsrapport, da vi ønsker å se hen til statsadvokatens pålagte rapporteringer før vi gir merknader om utviklingen på disse områdene. Når det gjelder kvaliteten på straffesaksarbeidet har riksadvokaten i sine årlige mål- og prioriteringsskriv understreket viktigheten av en målrettet og effektiv straffesaksbehandling av høy kvalitet som ivaretar rettsikkerhet og grunnleggende menneskerettigheter. Den etterforskningsmessige kvaliteten av straffesaksarbeidet undergis en viss løpende kontroll gjennom Den høyere påtalemyndighets egen saksbehandling og gjennom statsadvokatens løpende inspeksjoner. Riksadvokaten har over år funnet grunn til å uttrykke bekymring over etterforskningsfeltet, og det er meget gledelig at det nå er tatt initiativ til å utarbeide en egen handlingsplan for å løfte dette viktige arbeidet.

Riksadvokaten har i rundskriv nr. 2/2012 Krav til straffesaksbehandlingen i politiet og ved statsadvokatembedene beskrevet nærmere hvilke krav og forventninger som stilles til politiet og statsadvokatene i deres straffesaksarbeid. Dette rundskrivet vil i 2016 bli ajourført, idet man ønsker å presisere flere forventede kvalitetskrav til straffesaksarbeidet. De tradisjonelle

målene om høy kvalitet, høy oppklaring, kort saksbehandlingstid og adekvate reaksjoner vil fortsatt være sentrale, men vi ønsker å tydeliggjøre flere kvalitetskrav bl.a. knyttet til selve oppgaveutførelsen og prosessene. Eksempelvis ønsker vi å tydeliggjøre at etterforskningen skal være målrettet og adekvat og at den informasjon som innhentes har relevans for de forhold som skal avklares. Videre ønsker vi å rette større oppmerksomhet mot det objektivitetskrav som gjelder for all straffesaksbehandling. Riksadvokaten har merket seg at både rapporten om Monica-saken og den såkalte Sture Bergwald-saken reiser viktige spørsmål omkring politiets og påtalemyndighetens objektivitet under etterforskningen. Kravet om objektivitet er nedfelt i straffeprosessloven § 226,3 ledd og tilsier bl.a. at det på ethvert trinn av etterforskningen må utvises både vilje og evne til å vurdere en saks ulike innfallsvinkler, og at de bevis som innhentes undergis faglige og kritiske vurderinger. Eksempler på andre forhold som vi ønsker å se nærmere på i samband med ajourføringen av rundskrivet er kravet om korrekte rettslige prosesser, fornærmedes rettigheter, samarbeid med andre aktører og den enkeltes ansvar for at kravene til kvalitet oppnås mv.

Som ledd i kvalitetsarbeidet er det videre planlagt å gjennomføre en kvalitetskontroll av voldssaker i samtlige politidistrikt i 2016, og vi vil videreutvikle påtalemyndighetens tilsyns- og inspeksjonsvirksomhet.

Tor Aksel Busch

Ingrid Wirum
kst. statsadvokat

Gjenpart: Politidirektoratet
 Statsadvokatembetene
 Politimestrene